

Саморозвиток і самооцінка компетентного педагога в умовах змін

Леся Гапон

17.05.2023

Учителю-словеснику важливо знати шляхи формування й удосконалення професійної компетентності, конкретні кроки, що допоможуть проторувати власний неповторний шлях на педагогічній ниві, перейти від позиції репродуктора до творця, експериментатора, підвищити загальноосвітню, методичну, загальнокультурну, комунікативну підготовку.

Вікторія Сидоренко

Вчитель&Якість

Чинники, які змушують діяти та активізувати свої дії

Потреби – це нестача чогось

Інтереси – це усвідомленні потреби, джерело діяльності, об'єктивна необхідність виконання певних функцій для задоволення потреб

Мотиви – усвідомлені причини діяльності, спонукання людини до чогось

Стимули – це певні важелі впливу, які викликають дії відповідних мотивів

Мотивація до самопізнання

- інтерес до себе, прагнення розібратися у своїх перевагах і недоліках як професіонала, розширити кругозір про власну особу
- недоліки в діяльності, поведінці, взаємодії, потреба відновити рівновагу між собою й оточенням, ліквідувати негативні емоційні переживання, які супроводили дисбаланс
- мотиви професійного саморозвитку: самоствердження, самоудосконалення, самоактуалізація
 - критичні зауваження на свою адресу інших: адміністрації, колег, батьків, іноді й учнів

Професійний розвиток педагогів

 ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯКОСТІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>

- підвищення кваліфікації
- чергова та позачергова атестації
- добровільна сертифікації педагогічних працівників
- участь у конференціях
- оприлюднення розроблених педагогами освітніх ресурсів

У який спосіб Ви поширюєте власний педагогічний досвід?

 ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯКОСТІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>

- публікації на сайті закладу та/або засновника
- у блогах
- у професійних спільнотах соціальних мереж
- у матеріалах та/або виступах конференцій
- у фахових виданнях
- на освітніх онлайн-платформах
- не маю оприлюднених розробок
- інше (вкажіть, що саме)

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- **апробація сучасних науково-методичних концепцій, виявлення та впровадження** на уроках словесності цілого спектру **освітніх продуктивних технологій навчання і виховання**, які допоможуть учням з успіхом виконувати завдання незалежного тестування, моніторингові й діагностичні завдання, стати конкурентноспроможними, компетентними, зокрема технології особистісно зорієнтованого навчання, організації кооперативної навчальної діяльності учнів, розвивального навчання, технології формування творчої особистості, інформаційно-комунікаційної технології, «створення ситуації успіху» (за А. Белкіним) та ін.

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- добір навчального змісту й організація навчання української мови та літератури на основі **поєднання особистісно зорієнтованого** (забезпечення оптимальних умов для різнобічного мовленнєвого розвитку кожного учня, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самопізнання і саморозвитку та ін.), **комунікативно-діяльнісного** (удосконалення видів мовленнєвої діяльності учнів – аудіювання, читання, говоріння, письма; поєднання оптимальних форм організації процесу й под.) і **соціокультурного** (вивчення мови та літератури крізь призму народознавства, культури та ін.) **підходів**

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- переведення навчального процесу на **технологічний рівень**, тобто попереднього проектування процесу навчання з урахуванням дидактичних цілей і заданого рівня засвоєння; оптимальне **поєднання** на уроках **фронтальної, групової, індивідуальної форм** організації процесу, застосування активних (інтерактивних, кооперативних) технологій навчання

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- **творча реалізація програм з української мови та літератури**, внесення змін, доповнень, перерозподіл годин, ураховуючи конкретні умови, виходячи з читацьких інтересів учнів, рівня їхньої підготовки та стану навчально-виховного забезпечення, словесник може обирати текстуальне чи оглядове вивчення творів літератури
- підготовка учнів до участі **в конкурсах, олімпіадах**: конкурсі майстрів художнього читання, Міжнародному конкурсі з української мови ім. Петра Яцика, різних етапів олімпіади з української мови та літератури, олімпіади юних філологів, Міжнародному конкурсі українофілів, написання науково-дослідних робіт у Малій академії наук

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- забезпечення **науково-методичного супроводу** навчально-виховного процесу: розробка авторських програм, спеціальних і факультативних курсів, зокрема з українського ділового мовлення, культури мови і стилістики, правопису української мови, основ журналістики, народознавства, українського фольклору, основ віршування й под.
- **складання плану самовдосконалення ПК**: вивчення передового досвіду колег, проведення відкритих уроків, самоаналіз уроків, обговорення відвіданих уроків, участь у конкурсах тощо
- створення учителем **власної бази кращих сценарію уроків, цікавих прийомів, знахідок** на уроках, ефективних інноваційних форм і методів, розробка власних засобів наочності (**творче портфоліо словесника**);

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- участь словесника як у **шкільних конкурсах**, зокрема «Учитель року», так і Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», обласного – «Кращий працівник року», «Фестивалі педагогічних ідей і знахідок», Школі молодого творчого вчителя, пропаганда власного досвіду й професійної майстерності
- забезпечення **науково-методичного супроводу** навчально-виховного процесу: розробка авторських програм, спеціальних і факультативних курсів, зокрема з українського ділового мовлення, культури мови і стилістики, правопису української мови, основ журналістики, народознавства, українського фольклору, основ віршування й под.

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- **системне використання** на уроках української мови та літератури **міжпредметних зв'язків і міжпредметної інтеграції**, тобто **інтегративного підходу**: залучення відомостей з історії, іноземної мови, зарубіжної літератури, образотворчого мистецтва тощо, інтеграція словесної творчості з грою, музикою, драматизацією, дослідницькою діяльністю, наприклад, проєктування таких прийомів і форм організації, як-от: хвилинка ерудита, засідання гуртка юних натуралістів, екологів, лінгвістів або літературних критиків, бібліографів, істориків, сценаристів; огляд-конкурс малюнків, творчих проєктів, виконаних за враженням від спілкування з живописом, музикою, природою, красним письменством; уявна подорож до музеїв, храмів, святинь батьківщини; інтерв'ю з письменником, художником-живописцем, історичним діячем; драматизація, літературно-музичний етюд

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- набуття вмінь і навичок творчого **моделювання навчально-виховного процесу**, збагачення індивідуального методичного досвіду вмінням **будувати уроки різних типів відповідно до теми, мети і завдань**, доцільно поєднувати традиційні та інноваційні їх модифікації [3, с. 36, 37-38], як-от: *за характером основних дидактичних завдань* (уроки засвоєння нових знань, розвитку умінь і навичок; уроки узагальнення і систематизації; комбіновані уроки); *за домінуючими формами та методами роботи вчителя і учнів* (урок мовного тренінгу, урок-композиція, урок за опорним конспектом, урок-екзамен, активізована лекція, сократичний семінар, проблемний семінар, урок-прес-конференція, телеурок і под.); *за способом діяльності словесника й учнів* (урок компаративного аналізу, інтегрований урок, урок-дослідження (історико-літературне, гендерне), урок-панорама, урок-пошук, урок-мандрівка, урок-практикум, урок-казка, урок-композиція, урок з елементами імпровізації та інсценізації, урок-діалог та ін.), *за характером виучуваного матеріалу* (урок вивчення біографії письменника, урок опрацювання літературно-критичних статей і под.).

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- цілеспрямована систематична **робота над методичною темою**
- **науково-дослідна діяльність учителя-словесника**, результати якої відбиваються в таких формах, як-от: науковий звіт (реферат, доповідь, виступ на педраді, методоб'єднанні вчителів української мови) з проблеми дослідження; введення в практику комплексу дидактичних матеріалів; апробація в інноваційному режимі ідей учителів-новаторів; створення авторської методики, технології; реалізація положень концепції на основі розробки й апробації авторської програми, навчального посібника; узагальнення власного досвіду, систематизація і опис методичних прийомів, використаних форм і методів роботи; моделі, структура й механізми реалізації навчально-виховного процесу; хрестоматії; критерії, норми, використовувані в ході діяльності; стаття в періодичне видання з проблеми; методичний посібник із програми дослідження; методичні рекомендації для вчителів і учнів; збірка творчих, дослідницьких і проектних робіт учнів з проблеми дослідження; комп'ютерна презентація результатів дослідження для впровадження в досвід роботи інших учителів-словесників тощо;

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- **розробка діагностичних процедур, завдань і тестів** з української мови та літератури (різних за метою і ступенем валідності), перевірка ефективності застосованих методів навчання та виховання
- **кооперативна професійна взаємодія учителя-словесника з колегами**, тобто участь у колективних та групових інноваційних формах методичної роботи: співпраця у творчих групах, науково-дослідній діяльності, організація консультативно-методичних груп, педагогічні чи психологічні тренінги, «Гайд-парки», участь у діяльності Шкіл (Школа молодого вчителя, Школа передового педагогічного досвіду, Школа професійної майстерності, Школа молодого методиста), методичних дискусіях, методичних аукціонах, методичних діалогах, творчих салонах; захист творчих кооперативних проєктів, програм, передових ідей
- **рефлексія** власної діяльності (через об'єктивну оцінку прийти до самореалізації), **самокорекція**

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- збір та укладання **творчого портфоліо вчителя-словесника** – колекція власної бази кращих сценарію уроків, цікавих прийомів, знахідок на уроці й позаурочній діяльності, власних засобів наочності, дидактичних матеріалів, продуктивних педагогічних технологій, що відображають зусилля вчителя, успіхи або досягнення з тієї чи іншої проблеми, індивідуальної творчої теми. У портфоліо включаються зразки робіт у письмовому чи друкованому вигляді, відеоматеріали, щоденник рефлексії, зразки дитячих робіт, фотографії компонентів навчального процесу

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- **ведення щоденнику рефлексії**, в якому вчитель-словесник, обмірковує власний досвід, види діяльності, визначає нові шляхи втілення творчих планів, прогнозує стратегії для покращення діяльності, визначає комунікативну стратегію уроку тощо
- **поширення набутого й апробованого перспективного досвіду, оприлюднення індивідуальних наробок** на нарадах, педрадах, методичних об'єднаннях, у періодичній пресі, інтернет-ресурсах тощо
- організація **майстер-класів**, участь у наукових, проблемних семінарах, творчих дискусіях, методичних мостах, навчальних тренінга;
- **підвищення загальноосвітнього й культурного рівнів**: відвідування кінотеатрів, театрів, музеїв, виставок, читання літератури, преси; знайомство й спілкування з цікавими людьми, творчими особистостями, колегами-однодумцями тощо

Шляхи формування і удосконалення професійної компетентності

- **організація творчої позаурочної діяльності учнів з української мови та літератури** як обов'язкового складника освіти школяра: літературного гуртка (у тому числі науково-дослідного напрямку), студії, клубу, товариства. Формами організації групової позакласної роботи, зокрема гурткової, може бути створення і діяльність гуртка юних філологів, журналістів, шевченкознавців (або дослідників творчості іншого письменника, письменника-земляка), літературних краєзнавців, гуртка української драматургії, художнього слова тощо. Серед арсеналу масових форм роботи з української мови та літератури словесник може обрати тиждень словесності, шкільну олімпіаду, мовну або читацьку конференцію, літературний вечір (певного історико-літературного періоду, гумору тощо), фольклорні свята (святвечір, вечорниці, зустріч весни, святого Андрія), масові інтелектуальні заходи («КВК», «Брейн-ринг» і под.), створення і оформлення літературного музею, світлиці, кабінету словесності тощо. Словесник має передбачити проведення **інтегрованих позакласних заходів**

Рекомендації для педагогів

- спиратися саме на розвиток внутрішніх мотивів професійної діяльності, які пов'язані саме з інтересом до професійної діяльності, зі значимістю виконуваної роботи, зі свободою дій, можливістю реалізувати себе, а також розвивати свої вміння і здібності;
- ставити перед собою чітко сформульовані і досяжні цілі;
- адаптуватися до змін, що відбуваються;
- сформувати почуття власної гідності й адекватно оцінювати свої можливості;
- досягати поставлених цілей та аналізувати їх;
- професійно розвиватися і допомагати в цьому іншим;
- самомотивація професійної діяльності.

ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЕКТОРІЯ РОЗВИТКУ

№ з/п	Освітні ресурси					
		2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Зовнішні ресурси						
	Атестація					
	Курси підвищення кваліфікації					
	Дистанційне навчання (курси, тренінги тощо)					
	Участь у професійних, творчих конкурсах, фестивалях, проектах					
	Районні методичні об'єднання вчителів					
	Методичні заходи (семінари, вебінари, відеоуроки)					
	Мережева взаємодія з вчителями					
	Участь в експертних комісіях					
	Участь у журі конкурсів					
	Стажування					
	Експериментальна діяльність					
	Відкритий (додатковий) ресурс					

ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЕКТОРІЯ РОЗВИТКУ

№ з/п	Освітні ресурси					
		2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Внутрішні ресурси						
	Педагогічні ради					
	Методичні заходи (семінари, консультації)					
	Участь у роботі шкільних методичних формувань					
	Уроки, заходи (відвідування, взаємовідвідування)					
	Відкритий (додатковий) ресурс					
Самоосвіта						
	Методична проблема					
	Вивчення педагогічних технологій					
	Апробація підручників					
	Інтернет-ресурс					
	Електронне портфоліо					
	Відкритий (додатковий) ресурс					

ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЕКТОРІЯ РОЗВИТКУ

№ з/п	Освітні ресурси					
		2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
Взаємонавчання						
	Відкриті уроки, заходи (проведення)					
	Майстер-класи, авторські творчі майстерні					
	Дисемінація досвіду					
	Публікації					
	Відкритий (додатковий) ресурс					

ЛІТЕРАТУРА

- Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019 - 240 с.
- Методика Н. В. Журіна, Є. П. Ільїна «Вивчення задоволеності педагогів своєю професією і роботою» . Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин – СПб : Питер, 2000. – 512 с.
- Сидоренко В.В. Організація неперервного професійного саморозвитку вчителя української мови та літератури / Компетентнісно орієнтована освіта: досвід, проблеми, перспективи // матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. у м. Донецьку, 5-6 листопада 2008 р. – У 3-х томах. – Т. 2. – С. 241-247.